

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2020 m. kovo 12 d.¹

Byla C-639/18

**KH
prieš
Sparkasse Südholstein**

(*Landgericht Kiel* (Kylio apygardos teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Direktyva 2002/65/EB – Vartotojų apsauga – Finansinės paslaugos – Nuotolinė prekyba – Vartojimo kredito sutartis – Vėlesnis susitarimas dėl palūkanų normos – Organizuota nuotolinio paslaugų teikimo sistema“

1. Šiuo *Landgericht Kiel* (Kylio apygardos teismas, Vokietija) prašymu priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo prašoma pirmą kartą išaiškinti Direktyvos 2002/65² 2 straipsnio a punktą ir sąvoką „nuotolinė sutartis“. Ar šiomis aplinkybėmis vėliau sudarytas susitarimas dėl palūkanų normos, kuriuo paskolos sutartis pakeista tik tiek, kiek tai susiję su palūkanų norma, yra „sutartis“, kuriai taikomos Direktyvos 2002/65 nuostatos? Ir kokiais kriterijais reikia remtis norint nustatyti, ar sutartis, sudaryta vienu metu fiziškai nedalyvaujant paslaugų teikėjui ir vartotojui, yra „nuotolinė sutartis“, kaip tai suprantama pagal tos direktyvos 2 straipsnio a punktą?

ES teisė

SESV

2. SESV 12 straipsnyje nustatyta, kad „į vartotojų apsaugos reikalavimus atsižvelgiama nustatant bei įgyvendinant kitas Sąjungos politikos ir veiklos kryptis“.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija

3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija)³ 38 straipsnyje nustatyta, kad Sąjungos politika „užtikrina aukštą vartotojų apsaugos lygį“.

1 Originalo kalba: anglų.

2 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/65/EB dėl nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 90/619/EEB ir direktyvas 97/7/EB ir 98/27/EB (OL L 271, 2002, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 321). Kai kurios šios direktyvos nuostatos po jos priėmimo buvo iš dalies pakeistos (naujausia konsoliduota versija – 2018 m.), tačiau šiai bylai svarbios nuostatos liko nepakitusios.

3 OL C 303, 2007, p. 1.

Direktyva 97/7

4. Direktyva 97/7 dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis, buvo pirmoji priemonė, skirta suderinti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, apskritai reglamentuojančioms nuotolinės prekybos sutartis, sudarytas tarp vartotojų ir tiekėjų⁴.

5. 2 straipsnio 1 dalyje „nuotolinės prekybos sutartis“ apibrėžta kaip „bet kokia prekių arba paslaugų pardavimo sutartis, sudaryta tiekėjo ir vartotojo pagal organizuotą prekių pardavimo ar paslaugų teikimo schemą, tam, kad sutartis būtų sudaryta, tiekėjas naudojasi išskirtinai viena arba daugiau nuotolinio ryšio priemonių iki sutarties pasirašymo ir jos pasirašymo metu“.

6. Pirminės redakcijos 3 straipsnio 1 dalies pirmą įtrauką buvo pakeista Direktyvos 2002/65 18 straipsniu, kuriame aiškiai nurodyta, kad su finansinėmis paslaugomis, kurioms taikoma Direktyva 2002/65, susijusios sutartys nepatenka į Direktyvos 97/7 taikymo sritį.

Direktyva 2002/65

7. Direktyvos 2002/65 konstatuojamosiose dalyse suformuluoti toliau nurodyti teiginiai. „Vidaus rinkos sistemoje vartotojų interesams svarbu be diskriminacijos naudotis kuo didesniu Bendrijoje teikiamų finansinių paslaugų skaičiumi <...>. Užtikrinant pasirinkimo laisvę, kuri yra svarbiausia vartotojų teisė, ir siekiant padidinti vartotojų pasitikėjimą nuotoline prekyba, būtina aukšto lygio vartotojų apsauga.“⁵ „Siekiant užtikrinti laisvą finansinių paslaugų judėjimą, šia direktyva turėtų būti garantuota aukšto lygio vartotojų apsauga“⁶. „Ši direktyva taikoma visoms finansinėms paslaugoms, kurias galima teikti nuotoliniu būdu“⁷. „Nuotoliniu būdu sudaromoms sutartims naudojamos nuotolinio ryšio priemonės, kurios yra naudojamos kaip nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistemos, kuriai nebūtinai paslaugų teikėjo ir vartotojo buvimas vienu metu toje pačioje vietoje, dalis. Toms ryšio priemonėms nuolat vystantis, būtina apibrėžti principus, taikomus net ir toms priemonėms, kurios dar nėra plačiai naudojamos. Todėl nuotolinės sutartys yra tos, kuriose privalomas pasiūlymas, susitarimas ir sudarymas vykdomi nuotoliniu būdu“⁸. „Viena sutartis, apimanti laikui bėgant atliekamas to paties pobūdžio viena po kitos einančias arba atskiras operacijas, skirtingose valstybėse narėse gali būti skirtingai teisiškai traktuojama, tačiau svarbu yra tai, kad ši direktyva būtų vienodai taikoma visose valstybėse narėse. Dėl to ši direktyva turėtų būti taikoma pirmajai laikui bėgant atliekamų to paties pobūdžio viena po kitos vykdomų operacijų seka arba pirmosioms atskiroms tokioms operacijoms, sudarančioms visumą, nežiūrint to, ar ta operacija ar operacijų seka yra vienos sutarties ar kelių viena po kitos einančių sutarčių“⁹. „Pradinė paslaugų sutartimi“ gali būti laikoma, pavyzdžiui, banko sąskaitos atidarymas, kredito kortelės įsigijimas, vertybinių popierių portfelio valdymo sutarties sudarymas, o „operacijomis“ gali būti laikomas, pavyzdžiui, lėšų padėjimas į banko sąskaitą ar išėmimas iš jos, mokėjimas kredito kortele, pagal vertybinių popierių portfelio valdymo sutartį atliekami sandoriai. Pradinės paslaugų sutarties papildymas naujais elementais, tokiais kaip galimybė naudotis elektroninio mokėjimo priemone kartu su asmens turima banko sąskaita, nėra „operacija“, o papildoma sutartis, kuriai taikoma ši direktyva. Naujų to paties kolektyvinio investavimo fondo vertybinių popierių pasirašymas laikomas viena iš „to paties pobūdžio viena po kitos einančių operacijų“¹⁰. „Šią direktyvą

4 Žr. 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/7/EB (OL L 144, 1997, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 319) 1 straipsnį. Ši direktyva buvo panaikinta ir pakeista 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64).

5 3 konstatuojamoji dalis.

6 13 konstatuojamoji dalis.

7 14 konstatuojamoji dalis.

8 15 konstatuojamoji dalis.

9 16 konstatuojamoji dalis.

10 17 konstatuojamoji dalis.

taikant finansinio paslaugų teikėjo organizuojamai paslaugų teikimo sistemai, siekiama į jos taikymo sritį neįtraukti vienkartinį paslaugų, nesusijusių su nuotolinėmis sutartims sudaryti skirta prekybos sistema¹¹. „Nuotolinio ryšio priemonių naudojimas neturėtų nepagrįstai riboti klientui suteikiamos informacijos. Skaidrumo labui šioje direktyvoje nustatomi reikalavimai, užtikrinantys, kad vartotojui prieš sutarties sudarymą ir ją sudarius bus pateikta atitinkama informacija“¹². „Siekiant optimalios vartotojo apsaugos, svarbu, kad vartotojas būtų pakankamai informuotas apie šios direktyvos nuostatas ir bet kokius šioje srityje taikomus profesinės etikos kodeksus bei apie tai, kad jis turi teisę atsisakyti sutarties“¹³.

8. 1 straipsnyje nustatyta:

„1. Šios direktyvos tikslas – suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su nuotoline prekyba vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis.

2. Tuo atveju, kai finansinių paslaugų sandorį sudaro pradinė paslaugų sutartis, po kurios laikui einant yra atliekamos to paties pobūdžio viena po kitos einančios operacijos ar grupė atskirų operacijų, šios direktyvos nuostatos taikomos tik pradinei sutarčiai.

Tuo atveju, kai nėra pradinės paslaugų sutarties, tačiau tos pačios sutarties šalys laikui bėgant atlieka to paties pobūdžio vieną po kitos einančias ar atskiras operacijas, 3 ir 4 straipsniai taikomi tik tada, kai atliekama pirmoji operacija. Tačiau, jei ilgiau nei vienerius metus nebus atlikta jokia to paties pobūdžio operacija, kita operacija bus laikoma pirmąja naujos sekos operacija ir, atitinkamai, bus taikomi 3 ir 4 straipsniai.“

9. 2 straipsnio a punkte „nuotolinė sutartis“ apibrėžta kaip „bet kokia su finansinėmis paslaugomis susijusi sutartis, sudaryta paslaugų teikėjo ir vartotojo pagal paslaugų teikėjo organizuotą nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistemą, kai jis tos sutarties tikslais išimtinai naudojasi viena ar daugiau nuotolinio ryšio priemonių iki tos sutarties sudarymo ir ją sudarydamas“.

10. 2 straipsnio b punkte „finansinė paslauga“ apibrėžta kaip „bet kokia bankinio, kreditinio, draudimo, asmeninės pensijos, investicinio ar mokamojo pobūdžio paslauga“.

11. Pagal 2 straipsnio e punkte pateiktą apibrėžtį „nuotolinio ryšio priemonės“ yra „bet kokios priemonės, kurios, paslaugų teikėjui ir vartotojui vienu metu fiziškai nedalyvaujant, gali būti naudojamos toms šalims nuotoliniu būdu perkant arba parduodant paslaugą“.

12. 3 straipsnyje nustatyta:

„1. Prieš tam tikrą laiką iki vartotojas susaistomas kokios nors nuotolinės sutarties ar ofertos, jam pateikiama ši informacija, susijusi su:

<...>

3) nuotoline sutartimi:

- a) teisės atsisakyti sutarties pagal 6 straipsnį buvimas arba nebuvimas ir, jei teisė atsisakyti sutarties taikoma, – jos trukmė ir realizavimo sąlygos, įskaitant informaciją apie sumą, kurią vartotojui gali reikėti sumokėti pagal 7 straipsnio 1 dalį, bei apie tos teisės nepanaudojimo pasekmes;

11 18 konstatuojamoji dalis.

12 21 konstatuojamoji dalis.

13 23 konstatuojamoji dalis.

<...>

2. 1 dalyje nurodyta informacija, kurios komercinė paskirtis turi būti aiškiai nurodyta, aiškiai ir suprantamai pateikiama bet koku naudojamoms nuotolinio ryšio priemonėms tinkamu būdu, deramai atsižvelgiant būtent į sąžiningumo komerciniuose sandoriuose principus bei principus, reglamentuojančius tokių asmenų kaip nepilnamečiai, kurie pagal valstybių narių teisės aktus negali išreikšti savo sutikimo, apsaugą.

<...>“

13. 6 straipsnyje nurodyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad vartotojas turėtų 14 kalendorinių dienų terminą atsisakyti sutarties be netesybų ir nenurodydamas jokios priežasties. <...>

Sutarties atsisakymo terminas pradedamas skaičiuoti:

- arba nuo nuotolinės sutarties sudarymo dienos, išskyrus minėtas gyvybės draudimo sutartis, kai terminas prasideda nuo tada, kai vartotojas informuojamas, kad nuotolinė sutartis yra sudaryta, arba
- nuo tos dienos, kai vartotojas gauna sutarties terminus ir sąlygas bei informaciją pagal 5 straipsnio 1 ar 2 dalį, jei tai įvyksta vėliau, nei pirmojoje įtraukoje nurodyta data.

<...>

2. Teisė atsisakyti sutarties netaikoma:

<...>

c) sutartims, kurias tiesioginiu vartotojo prašymu abi šalys yra visiškai įvykdę vartotojui nepasinaudojus teise atsisakyti sutarties.

3. Valstybės narės gali numatyti, kad teisė atsisakyti sutarties netaikoma:

- a) kreditams, kuriais visų pirma siekiama įgyti ar išlaikyti nuosavybės teises į žemę arba į esamą ar statomą pastatą, arba siekiama atlikti pastato atnaujinimą ar pagerinimus;
- b) kreditams, apsaugotiems nekilnojamojo turto hipoteka arba su nekilnojamuoju turtu susijusia teise
<...>

6. Jei vartotojas pasinaudoja teise atsisakyti sutarties, jis iki atitinkamo termino pabaigos apie tai praneša laikydamasis praktinių nurodymų, pateiktų pagal 3 straipsnio 1 dalies 3 punkto d papunktį, priemonėmis, kurias galima įrodyti pagal nacionalinę teisę. Laikoma, kad terminas neuždelstas, jei pranešimas (jei jis yra rašytinis ar yra kitokioje patvarioje laikmenoje, su kuria gali susipažinti gavėjas) pristatomas iki termino pabaigos.“

14. 11 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės numato atitinkamas sankcijas tuo atveju, kai paslaugos teikėjas nesilaiko pagal šią direktyvą priimtų nacionalinių nuostatų.

Tam tikslui jos gali konkrečiai numatyti, kad vartotojas gali bet kuriuo metu nemokamai ir be netesybų atšaukti sutartį.

Šios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.“

15. 18 straipsniu pakeista Direktyvos 97/7 3 straipsnio 1 dalies pirma įtrauka ir jame nurodyta, kad pastaroji direktyva netaikoma sutartims, „susijusioms su finansinėmis paslaugomis, kurioms taikoma <...> [D]irektyva 2002/65/EB <...>“

Nacionalinė teisė

16. 2004 m. gruodžio 8 d.–2011 m. vasario 22 d. galiojusios redakcijos *Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas, toliau – BGB) 312b straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „nuotolinės sutartys yra sutartys dėl prekių tiekimo arba paslaugų teikimo, įskaitant finansines paslaugas, sudaromos tarp prekybininko ir vartotojo naudojant išimtinai nuotolinio ryšio priemones, kai sutartis sudaroma pagal organizuotą nuotolinės prekybos arba paslaugų teikimo sistemą. Pirmame sakinyje minimos finansinės paslaugos yra bet kokios paslaugos, susijusios su bankininkyste, kreditu, draudimu, asmeninėmis pensijomis, investicijomis ar mokėjimais.“

17. 2004 m. gruodžio 8 d.–2010 m. birželio 10 d. galiojusios redakcijos BGB 312d straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Nuotolinės sutarties atveju vartotojas turi teisę atsisakyti sutarties pagal 355 straipsnį. <...>

2. Nukrypstant nuo 355 straipsnio 2 dalies pirmo sakinio, teisės atsisakyti sutarties terminas nepradedamas skaičiuoti, kol bus įvykdyta informavimo pareiga pagal 312c straipsnio 2 dalį <...> paslaugų atveju – ne anksčiau kaip sutarties sudarymo dieną.“

18. 2010 m. birželio 11 d.–2011 m. rugpjūčio 3 d. galiojusios redakcijos BGB 312d straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Nuotolinės sutarties atveju vartotojas turi teisę atsisakyti sutarties pagal 355 straipsnį. <...>

2. Nepaisant 355 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio, teisės atsisakyti sutarties terminas nepradedamas skaičiuoti, kol bus įvykdyta informavimo pareiga pagal 246 straipsnio 2 dalį, taikomą kartu su *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche* (Civilinio kodekso įvadinis įstatymas) 1 dalies 1 ir 2 punktais <...>“

19. 2002 m. rugpjūčio 1 d.–2014 m. birželio 12 d. galiojusios redakcijos BGB 495 straipsnyje nustatyta, kad „vartotojo sudarytos paskolos sutarties atveju paskolos gavėjas turi teisę atsisakyti sutarties pagal 355 straipsnį“.

Faktinės aplinkybės, procesas ir pateikti klausimai

20. *Sparkasse Südholstein* yra regioninis bankas, turintis filialus. Jis sudaro paskolos sutartį nekilnojamajam turtui finansuoti, kurios užtikrinamos hipoteka – tokios sutartys sudaromos tik jo filialuose. Tam tikrais atskirais atvejais esamuose sutartiniuose santykiuose tokios sutartys yra pildomos arba keičiamos nuotolinio ryšio priemonėmis. Neginčijama, kad 2008 m. pradžioje *Sparkasse Südholstein* jau buvo sudaręs tam tikrą skaičių sutarčių išimtinai nuotolinio ryšio priemonėmis.

21. Nacionaliniame teisme nagrinėjama byla susijusi su trimis paskolos sutartimis, kurias KH, kaip vartotojas, sudarė su *Sparkasse Südhholstein*:

- 1994 m. liepos 1 d. KH su *Sparkasse Südhholstein* teisine pirmtake susitarė dėl 114 000 DM (apie 58 000 EUR) dydžio paskolos (toliau – pirmoji paskola) nekilnojamojo turto įsigijimui finansuoti. Ši paskola turėjo būti gražinta 2017 m. gruodžio 30 d. Nuo paskolos turėjo būti mokamos 6,95 % dydžio metinės palūkanos, nustatytos pradiniam dešimties metų laikotarpiui. Likus ne daugiau nei šešioms savaitėms iki 2004 m. gegužės 30 d. bet kuri iš šalių galėjo pareikalauti derybų dėl palūkanų normos perskaičiavimo nuo 2004 m. birželio 1 d. Nesudarius susitarimo, nuo 2004 m. birželio 1 d. turėjo galioti „kintamosios sąlygos“, *Sparkasse Südhholstein* kiekvienu atveju nustatomos tokios rūšies paskoloms (t. y. kintamoji palūkanų norma). Taip pat buvo sutarta paskolą užtikrinti hipoteka.

2004 m. gegužės 25 d. šalys susitarimu dėl pakeitimo sutarė nuo 2004 m. birželio 1 d. dešimt metų taikyti 5,03 % metines palūkanas.

2010 m. spalio mėn.¹⁴ šalys, naudodamos išimtinai nuotolinio ryšio priemones, sudarė dar vieną papildomą susitarimą dėl palūkanų normos, jame buvo nustatyta, kad nuo 2014 m. birželio 1 d. už paskolą likusiu sutarties galiojimo laikotarpiu bus skaičiuojamos 4,01 % palūkanos. KH nebuvo pranešta apie teisę atsisakyti sutarties.

Nuo 2014 m. birželio mėn. iki 2017 m. lapkričio mėn. KH *Sparkasse Südhholstein* sumokėjo 8 180,76 EUR. KH gražino visą paskolą 2017 m. gruodžio 29 d., kai sumokėjo 58 287,27 EUR.

- 1994 m. liepos 17 d. KH su *Sparkasse Südhholstein* teisine pirmtake susitarė dėl dar vienos 112 000 DM (apie 57 000 EUR) dydžio paskolos (toliau – antroji paskola) nekilnojamajam turtui finansuoti. Nuo paskolos turėjo būti mokamos 5,7 % dydžio metinės palūkanos, nustatytos pradiniam penkerių metų laikotarpiui. Likus ne daugiau nei šešioms savaitėms iki 1999 m. gegužės 30 d. bet kuri iš šalių galėjo pareikalauti derybų dėl palūkanų normos perskaičiavimo nuo 1999 m. birželio 1 d. Nesudarius susitarimo, nuo 1999 m. birželio 1 d. turėjo galioti „kintamosios sąlygos“, *Sparkasse Südhholstein* kiekvienu atveju nustatomos tokios rūšies paskoloms (t. y. kintamoji palūkanų norma). Taip pat buvo sutarta paskolą užtikrinti hipoteka.

1999 m. susitarimu dėl pakeitimo šalys sutarė nuo 1999 m. birželio 1 d. dešimt metų taikyti 4,89 % metines palūkanas.

2009 m. balandžio 15 d. šalys, naudodamos išimtinai nuotolinio ryšio priemones, susitarė, kad nuo 2009 m. birželio 1 d. dešimt metų bus taikomos 5,16 % metinės palūkanos. KH nebuvo pranešta apie teisę atsisakyti sutarties.

Pagal šią sutartį KH nuo 2009 m. birželio mėn. iki 2018 m. vasario mėn. *Sparkasse Südhholstein* sumokėjo iš viso 18 243,75 EUR. Be to, 2009 m. lapkričio 30 d. KH *Sparkasse Südhholstein* sumokėjo 12 EUR sąskaitos tvarkymo mokestį.

- 1999 m. lapkričio 4 d. *Sparkasse Südhholstein* teisinė pirmtakė suteikė KH 30 000 DM (apie 15 000 EUR) dydžio paskolą (toliau – trečioji paskola). Toje sutartyje buvo nurodyta, kad šios paskolos paskirtis – „dalyvavimas įsigyjant įmonės kapitalo“, tačiau iš tiesų pagal susitarimą tai turėjo būti paskola privačiam asmeniui. Nuo paskolos turėjo būti mokamos 6,6 % dydžio metinės palūkanos, nustatytos pradiniam dešimties metų laikotarpiui. Likus ne daugiau nei šešioms savaitėms iki 2008 m. lapkričio 30 d. bet kuri iš šalių galėjo pareikalauti derybų dėl palūkanų normos perskaičiavimo nuo 2008 m. gruodžio 1 d. Nesudarius susitarimo, nuo 2008 m. gruodžio

¹⁴ Ši data nurodyta remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateikta informacija. Pažymiu, kad man atrodo, jog ši data yra ankstesnė nei 2004 m. gegužės 25 d. susitarime dėl pakeitimo numatyto 10 metų termino pabaiga.

1 d. turėjo galioti „kintamosios sąlygos“, *Sparkasse Südholstein* kiekvienu atveju nustatomos tokios rūšies paskoloms (t. y. kintamoji palūkanų norma). Taip pat buvo sutarta paskolą užtikrinti hipoteka.

2008 m. pabaigoje šalys, naudodamos išimtinai nuotolinio ryšio priemones, sudarė papildomą susitarimą dėl palūkanų, kuriame buvo nustatyta, kad nuo 2008 m. gruodžio 1 d. už paskolą dešimt metų bus skaičiuojamos 4,87 % palūkanos. *Sparkasse Südholstein* KH nepranešė apie teisę atsisakyti sutarties.

Pagal šią sutartį KH nuo 2008 m. gruodžio mėn. iki 2018 m. vasario mėn. sumokėjo *Sparkasse Südholstein* iš viso 8 328,33 EUR.

22. 2015 m. rugsėjo 2 d. KH atsisakė trijų vėlesnių susitarimų dėl palūkanų normos, sudarytų 2008, 2009 ir 2010 m. Atsisakymas buvo grindžiamas tuo, kad susitarimai dėl palūkanų normos buvo nuotolinės prekybos sandoriai ir kad *Sparkasse Südholstein* taikė organizuotą nuotolinės prekybos sistemą. Todėl KH nurodė turintis teisę atsisakyti sutarties pagal BGB (redakcijos, galiojusios tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos aplinkybės) 495 straipsnio 1 dalį arba (subsidiariai) BGB (redakcijos, galiojusios tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos aplinkybės) 312d straipsnio 1 dalies pirmą sakinį.

23. Taigi KH pareiškė ieškinį *Landgericht Kiel* (Kylio apygardos teismas (Vokietija), toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) ir pareikalavo grąžinti palūkanas, paskolos grąžinimo įmokas, sumokėtas nuo susitarimų dėl pakeitimų, kurių jis atsisakė, sudarymo, ir sumokėtą sąskaitos tvarkymo mokestį, taip pat sumokėti kompensaciją už naudą, kurią atsakovas gavo naudodamasis šiomis sumomis.

24. Konkrečiai KH prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo prašo: 1) įpareigoti *Sparkasse Südholstein* sumokėti jam 37 285,38 EUR ir palūkanas; 2) pripažinti, kad dėl 2015 m. rugsėjo 2 d. antrosios ir trečiosios paskolų atsisakymo nebegalioja susitarimas dėl fiksuoto dydžio palūkanų; 3) pripažinti, kad dėl 2015 m. rugsėjo 2 d. atsisakymo jis nebeprivalo mokėti antrosios ir trečiosios paskolų mėnesinių įmokų; 4) pripažinti, kad *Sparkasse Südholstein* privalo jam grąžinti visas po žodinio bylos nagrinėjimo dienos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos sumokėtas antrosios ir trečiosios paskolų įmokas su palūkanomis, apskaičiuotomis nuo jo pradinių įmokų gavimo į paskolos sąskaitą momento.

25. *Sparkasse Südholstein* teigia, kad KH neturėjo teisės atsisakyti sutarties ir prašo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo ieškinį atmesti.

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad teisės atsisakyti sutarties buvimas priklauso nuo Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punkto aiškinimo. Tam, kad šiose bylose nagrinėjama atveju galėtų būti taikoma BGB, kuriuo į nacionalinę teisę perkelta Direktyva 2002/65, 312b straipsnio 1 dalyje ir 31d straipsnio 1 bei 2 dalyse numatyta teisė atsisakyti sutarties, aptariamai sandoriai turėtų patekti į sutarties, „sudarytos pagal organizuotą nuotolinės prekybos arba paslaugų teikimo sistemą“, sąvoką (BGB 312b straipsnio 1 dalis), aiškinamą pagal direktyvą. Nacionalinėje jurisprudencijoje ir mokslinėje literatūroje ši sąvoka aiškinama nevienodai. Nacionalinės teisės akto projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad sandoriai, kurie sudaromi nuotolinio ryšio priemones naudojant tik retkarčiais ir daugiau atsitiktinai, neturi patekti į šių nuostatų taikymo sritį. Vis dėlto *Sparkasse Südholstein* yra pasirengęs (žmogiškųjų ir materialųjų išteklių požiūriu) nuolat nuotoliniu būdu sudarinėti susitarimus dėl pakeitimų ir papildymų su esamais klientais.

27. Be to, sutarties dėl „paslaugų teikimo, įskaitant finansines paslaugas“, sąvoka (BGB 312b straipsnio 1 dalis) taip pat turi būti aiškinama pagal Direktyvą 2002/65. Šiuo klausimu *Oberlandesgericht Frankfurt* (Frankfurto aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) anksčiau yra nusprendęs, kad „jau suteikto kredito sąlygų pakeitimas nėra (nauja, savarankiška) banko paslauga. Jis veikiau yra pradinio

kredito suteikimo dalis. Nuotolinės sutarties sąlyga visuomet yra prekybininko atliekamas prekės tiekimas arba paslaugos teikimas, todėl nepakaktų, jeigu pagal sudarytą susitarimą sutartinės pareigos tektų tik vartotojui“. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad paskolos sąlygas keičiančios sutartys patenka į Direktyvos 2002/65 taikymo sritį.

28. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo priimti prejudicinį sprendimą dėl tokių klausimų:

- „1. Ar yra sudaroma sutartis „pagal paslaugų teikėjo organizuotą nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistemą“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2002/65/EB 2 straipsnio a punktą, jeigu ja tik keičiamas sudarytoje paskolos sutartyje nustatytas palūkanų dydis (papildomas susitarimas dėl palūkanų), tuo atveju, kai filialų sistemą turintis bankas hipoteka užtikrintas paskolos sutartis nekilnojamajam turtui finansuoti sudaro tik savo veiklai skirtose patalpose, tačiau esamuose komerciniuose santykiuose sutartis dėl jau sudarytų paskolos sutarčių keitimo sudaro kai kuriais atvejais taip pat naudodamas vien nuotolinio ryšio priemones?
2. Ar yra „su finansinėmis paslaugomis susijusi sutartis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2002/65/EB 2 straipsnio a punktą, kai sudarytoje paskolos sutartyje keičiamas tik sutartų palūkanų dydis (papildomas susitarimas dėl palūkanų), nepratęsiant paskolos trukmės ir nekeičiant jos dydžio?“

29. Rašytines pastabas pateikė KH, *Sparkasse Südholstein*, Vokietijos vyriausybė ir Europos Komisija. Per 2019 m. rugsėjo 4 d. posėdį šios šalys išdėstė žodines pastabas.

Vertinimas

Priimtinumai

30. *Sparkasse Südholstein* teigia, kad pirmasis prejudicinis klausimas yra nepriimtinas, nes jis susijęs ne su Sąjungos teisės, kuri yra pakankamai aiški, aiškinimu, o su jos taikymu šios bylos aplinkybėmis. Jis taip pat nurodo, kad dviejuose prejudiciniuose klausimuose paminėtų Sąjungos teisės nuostatų tinkamas taikymas nagrinėjamu atveju yra akivaizdus. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nurodytų faktinių aplinkybių nepakanka tam, kad Teisingumo Teismas galėtų atsakyti į pirmąjį prejudicinį klausimą.

31. Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos pagal SESV 267 straipsnį spręsti dėl Sąjungos teisės taikymo konkrečiais atvejais¹⁵. SESV 267 straipsnyje numatyta prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo procedūra yra „Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų glaudaus bendradarbiavimo priemonė, pagrįsta jų funkcijų padalijimu ir leidžianti Teisingumo Teismui pateikti nacionaliniams teismams Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris jiems reikalingas priimti sprendimą jų nagrinėjamose bylose“. „Viena iš pagrindinių teismų bendradarbiavimo sistemos, įtvirtintos EB 234 straipsnyje, savybių yra tai, kad Teisingumo Teismas atsako į jam pateiktą Sąjungos teisės aiškinimo klausimą abstrakčiomis ir bendromis formuluotėmis, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išspręsti savo nagrinėjamą ginčą atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo atsakymą“¹⁶.

¹⁵ 1986 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *VAG France*, 10/86, EU:C:1986:502, 7 punktas.

¹⁶ 2010 m. vasario 4 d. Sprendimo *Genc*, C-14/09, EU:C:2010:57, 30 ir 31 punktai.

32. Pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytas faktines aplinkybes ir teisinius pagrindus, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma reikšmingumo prezumpcija. Nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali atmesti, tik jei yra akivaizdu, jog prašymas išaiškinti Sąjungos teisę visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo Teismui nežinomos faktinės aplinkybės ar teisiniai pagrindai, būtini, kad jis galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus¹⁷.

33. Atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą akivaizdu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo prašo išaiškinti Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punktą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškina, kad šis išaiškinimas būtinas norint jo nagrinėjamoje byloje taikyti nacionalinę teisę, aiškinamą atsižvelgiant į direktyvą. Dar pridurčiau, kad – priešingai, nei teigia *Sparkasse Südholstein* – nemanau, kad atsakymai į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo užduotus klausimus yra „akivaizdūs“ ir juo labiau kad Teisingumo Teismui nebūtina išaiškinti atitinkamų Sąjungos teisės nuostatų ir taip padėti nacionaliniam teismui.

34. Kalbant apie teiginį dėl tariamų bylos faktinių aplinkybių pateikimo trūkumų, pagal suformuotą jurisprudenciją Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kai Teisingumo Teismas neturi faktinės arba teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į pateiktus klausimus¹⁸. Vis dėlto manau, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta pakankamai faktinių aplinkybių, kuriomis grindžiami prejudiciniai klausimai, ir remdamasis jomis Teisingumo Teismas gali naudingai atsakyti į pateiktus klausimus.

35. Taigi darau išvadą, kad prejudiciniai klausimai yra priimtini.

Prejudiciniai klausimai

Pirminės pastabos

36. Direktyva 2002/65 yra Sąjungos teisės aktų leidėjo sukurtos sudėtingos sistemos, kuria siekta sukurti integruotą finansinių paslaugų ir jų nuotolinės prekybos rinką, dalis. Visų pirma ja papildyta Direktyva 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis, įtraukiant finansinių paslaugų teikimą.

37. Direktyvoje 97/7 nebuvo apibrėžta sąvoka „finansinės paslaugos“¹⁹. Vis dėlto Direktyvos 2002/65 2 straipsnio b punkte ši sąvoka apibrėžta kaip „bankinio, kreditinio, draudimo, asmeninės pensijos, investicinio ar mokamojo pobūdžio“ paslaugos.

38. Ši apibrėžtis suformuluota plačiai ir ji apima daugybę įvairių produktų²⁰. Atsižvelgiant į prie iš dalies pakeisto pasiūlymo pridėtą aiškinamąjį memorandumą akivaizdu, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas to ir siekė: pasiūlyme aiškinama, kad „finansinių paslaugų apibrėžtis buvo supaprastinta palyginti su pirminiu pasiūlymu; buvo pašalintos visos nuorodos į esamas direktyvas, siekiant užtikrinti, kad ji apimtų visas finansines paslaugas, kurios gali būti siūlomos vartotojui, ir kad būtų

17 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Junqueras Vies*, C-502/19, EU:C:2019:1115, 55 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

18 2012 m. vasario 16 d. Sprendimo *Varzim Sol*, C-25/11, EU:C:2012:94, 29 punktas.

19 Direktyvos 97/7 II priede, išbraukta pagal Direktyvos 2002/65 18 straipsnį, pateiktas neišsamus finansinių paslaugų sąrašas: investavimo paslaugos, draudimo ir perdraudimo operacijos, banko paslaugos ir operacijos, susijusios su ateities sandoriais ar opcionais.

20 Haentjens, M. ir de Gioia-Carabellese, P., *European Banking and Financial Law*, Routledge, London ir New York, 2015, p. 64.

išvengta spragų, kurių atsirastų, jeigu būtų taikoma ankstesnė apibrėžtis²¹. Atsižvelgiant į pačią Direktyvos 2002/65 2 straipsnio b punkto formuluotę taip pat akivaizdu, kad „kreditinio“ pobūdžio paslaugos, kaip antai paskola, yra finansinės paslaugos²². Todėl tokios paslaugos nepatenka į Direktyvos 97/7 taikymo sritį. Taigi, KH nepagrįstai teigia, kad Direktyva 97/7 gali būti taikoma šioje byloje.

39. Dabar išnagrinėsiu prejudicinius klausimus. Mano manymu, logiškiau juos nagrinėti atvirkštine tvarka.

Antrasis klausimas

40. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas užduoda antrąjį klausimą, kad išsiaiškintų, ar sąvoka „su finansinėmis paslaugomis susijusi sutartis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punktą, apima susitarimą, kuriuo keičiama esama paskolos sutartis, kiek tai susiję su palūkanų norma, nepratęsiant paskolos trukmės ir nekeičiant jos dydžio.

41. Kaip nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, iš esmės šis klausimas kyla dėl to, kad Direktyvos 2002/65 1 straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog tuo atveju, kai finansinių paslaugų sandorį sudaro pradinė paslaugų sutartis, po kurios laikui einant yra atliekamos to paties pobūdžio viena po kitos einančios operacijos ar grupė atskirų operacijų, šios direktyvos nuostatos taikomos tik pradinei sutarčiai.

42. Ar vėliau sudarius susitarimą dėl palūkanų normos paslaugų teikėjui (paskolos davėjui) kyla Direktyvoje 2000/65 numatytų pareigų? O galbūt jis nuo jų atleistas pagal 1 straipsnio 2 dalį?

43. *Sparkasse Südholstein* ir Vokietijos vyriausybė tvirtina, kad Direktyvos 2002/65 nuostatos netaikomos vėliau sudarytam susitarimui dėl palūkanų normos. Toks susitarimas susijęs tik su pagrindine vartotojo prievole pagal paskolos sutartį, o ne su kitais sutarties elementais. Todėl susitarimas dėl palūkanų normos negali būti laikomas atskira sutartimi.

44. Komisija ir KH teigia, kad vėlesnis susitarimas dėl palūkanų normos yra „su finansinėmis paslaugomis susijusi sutartis“, kuriai taikoma Direktyva 2002/65.

45. Direktyva 2002/65 siekiama visiškai suderinti nacionalines nuostatas, todėl turi būti priimtas visoms valstybėms narėms bendras jos nuostatų aiškinimas²³. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją iš vienodo Sąjungos teisės taikymo reikalavimo matyti, kad kai Sąjungos teisės nuostatoje aiškiai nedaroma nuoroda į valstybių narių teisę dėl konkrečios sąvokos, ši sąvoka visoje Europos Sąjungoje turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir atitinkamu teisės aktu siekiamą tikslą²⁴.

46. Vienodas aiškinimas nuotolinės prekybos finansinėmis paslaugomis srityje leidžia išvengti skirtumų tarp valstybių narių. Tai ypač svarbu tarpvalstybiniame sektoriuje. Vis dėlto vidaus rinkos stiprinimo priemonėmis negalima pakenkti vartotojų apsaugai. Priešingai, kaip matyti iš Direktyvos 2002/65 pirmos konstatuojamosios dalies, jomis reikia naudotis siekiant užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą rinkoje. Tose bendrosiose taisyklėse derinant reikalavimą stiprinti vidaus rinką ir reikalavimą

21 Iš dalies pakeistas pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis ir iš dalies keičiančios direktyvas 97/7/EB ir 98/27/EB, COM 99 0385 galutinis (OL C 177E, 2000, p. 21) (toliau – iš dalies pakeistas direktyvos pasiūlymas).

22 Taip pat žr. generalinio advokato Y. Bot išvados byloje *Kareda*, C-249/16, EU:C:2017:305, 41 punktą.

23 2019 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Romano*, C-143/18, EU:C:2019:701, 34 ir 55 punktai.

24 2017 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Schottelius*, C-247/16, EU:C:2017:638, 31 punktas.

užtikrinti aukštą vartotojo apsaugos lygį norima padidinti vartotojų pasitikėjimą nuotoline prekyba, siekiant paskatinti juos rinktis tokias paslaugas²⁵. Direktyvos 2002/65 tikslas – suteikti vartotojams įvairių su nuotolinėmis sutartimis susijusių teisių ir taip jiems užtikrinti plačią apsaugą, nes naudojant nuotolinio ryšio priemones neturėtų sumažėti vartotojui teikiamos informacijos apimtis²⁶.

47. 2 straipsnio a punkte sąvoka „nuotolinė sutartis“ apibrėžta kaip „bet kokia“ su „finansinėmis paslaugomis susijusi sutartis, sudaryta paslaugų teikėjo ir vartotojo pagal paslaugų teikėjo organizuotą nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistemą“. 14 konstatuojamojoje dalyje paaiškinta, kad ši direktyva taikoma „visoms finansinėms paslaugoms“, kurias galima teikti nuotoliniu būdu.

48. Šios formuluotės leidžia manyti, kad sąvoka „nuotolinė sutartis“, kuriai taikomos Direktyvos 2002/65 nuostatos, turi būti suprantama plačiai, nes 2 straipsnio a punkte kalbama apie „bet kokią <...> sutartį“, o 14 konstatuojamojoje dalyje – apie „visas finansines paslaugas“. Toks požiūris taip pat atitinka direktyvos apsauginį tikslą užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį.

49. Be to, 16 konstatuojamojoje dalyje paaiškinta, kad, kai Sąjungos teisės aktų leidėjas rengė Direktyvos 2002/65 projektą, jis žinojo, kad viena sutartis, apimanti laikui bėgant atliekamas to paties pobūdžio viena po kitos einančias arba atskiras operacijas, skirtingose valstybėse narėse gali būti skirtingai teisiškai vertinama. Direktyvos konstatuojamosiose dalyse pateikiama tam tikra informacija apie tai, kaip šios sąvokos turi būti aiškinamos.

50. Taigi, konstatuojamosiose dalyse paaiškinta, kad ši direktyva turėtų būti taikoma „pirmajai laikui bėgant atliekamų to paties pobūdžio viena po kitos vykdomų operacijų seka arba pirmosioms atskiroms tokioms operacijoms, sudarančioms visumą, nežiūrint to, ar ta operacija ar operacijų seka yra vienos sutarties ar kelių viena po kitos einančių sutarčių“²⁷. Toliau sąvoka „pradinė paslaugų sutartis“ paaiškinta pateikiant kelis pavyzdžius: „banko sąskaitos atidarymas, kredito kortelės įsigijimas“ arba „vertybinių popierių portfelio valdymo sutarties sudarymas“, o „lėšų padėjimas į banko sąskaitą ar išėmimas iš jos, mokėjimas kredito kortele“ ir „pagal vertybinių popierių portfelio valdymo sutartį atliekami sandoriai“ laikomi „operacijomis“. Vis dėlto „pradinės paslaugų sutarties papildymas naujais elementais, tokiais kaip galimybė naudotis elektroninio mokėjimo priemone kartu su asmens turima banko sąskaita, nėra „operacija“, o papildoma sutartis, kuriai taikoma ši direktyva“²⁸.

51. Taigi, pagrindinis „sutarties“ pagal 2 straipsnio a punktą elementas yra susitarimo tarp šalių, t. y. valios suderinimo, buvimas. Direktyvos 15 konstatuojamojoje dalyje pateikiama tam tikra informacija apie pagrindinius „sutarties“ elementus, t. y. apie pasiūlymą, susitarimą ir sudarymą. Nors pagal nacionalinę teisę sąvokų „sutartis“ (angl. *contract*) ir „susitarimas“ (angl. *agreement*) apibrėžtys gali skirtis (vert. past.: Direktyvos 2002/65 versijoje lietuvių k. abiem atvejais vartojama sąvoka „sutartis“), atrodo, kad pagal Direktyvą 2002/65 reikalaujama pateikti pasiūlymą ir jį priimti, taip suderinant šalių valią. Į direktyvos taikymo sritį patenkanti sąvoka „susitarimas“ apibrėžiama ją priešpriešinant sąvokai „operacija“. „Operacija“ yra veiksmas, kuriuo *įgyvendinamas* esamas susitarimas, *nepridedant elementų, dėl kurių reiktų naujo valios suderinimo*. Taigi, kalbant apie paskolos sutartį, „operacija“ apimtų atskirus sandorius, kaip antai mokėjimus, kuriais mažinama visa mokėtina suma²⁹.

25 Žr. generalinio advokato G. Pitruzzella išvados byloje *Romano*, C-143/18, EU:C:2019:273, 41 ir 42 punktus.

26 12 konstatuojamojoje dalyje aiškinama, kad priimant bendras taisykles toje srityje turėtų būti užtikrinta, „kad bendra vartotojų apsauga <...> nemažės“. Šiuo klausimu pagal analogiją taip pat žr. 2012 m. liepos 5 d. Sprendimo *Content Services*, C-49/11, EU:C:2012:419, susijusio su Direktyva 97/7, 36 punktą.

27 16 konstatuojamoji dalis.

28 17 konstatuojamoji dalis.

29 Žr. Linaritis, I., „The access to financial services through the Internet: in light of Directives 2002/65/EC, 2000/31/EC, 1999/93/EC“ (graikų k.), Sakkoulas, Athens, Thessaloniki, 2005, p. 119.

52. Paskolos sutarties atveju „būdinga prievolė“ yra paskolintos sumos suteikimas, o skolininko prievolė gražinti minėtą pasiskolintą pinigų sumą yra tiesiog skolininko paslaugos įvykdymo pasekmė³⁰. Paskolos davėjas pasiūlo tam tikrą galimą paskolinti sumą. Šalia skolinamos sumos kiti pagrindiniai susitarimo elementai, būtini susitarimui pasiekti, yra gražinimo laikotarpio struktūra ir trukmė bei palūkanų norma. Pagrindinis klausimas potencialiam paskolos gavėjui yra pasirinkti fiksuotą arba kintamąją palūkanų normą. Labai vengiantis rizikos vartotojas bus labiau linkęs pasirinkti fiksuotą palūkanų normą, o labiau linkęs rizikuoti vartotojas gali pasirinkti kintamąją palūkanų normą. Jeigu vartotojas pasirenka fiksuotą palūkanų normą, kartais sutariama, kad po tam tikro laiko šalis iš naujo susiderės dėl palūkanų normos. Taip ir buvo pagrindinėje byloje nagrinėjamu atveju. Kaip aiškina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kaip *Sparkasse Südholstein* patvirtino savo rašytinėse pastabose, trijose paskolos sutartyse buvo nustatyta panaši sąlyga, pagal kurią kiekviena šalis gali prašyti iš naujo susitarti dėl palūkanų normos likus 6–2 savaitėms iki laikotarpio, kuriam buvo nustatyta palūkanų norma, pabaigos. Jeigu per šį laikotarpį nesusitariama dėl perskaičiavimo, tokia paskolai taikoma kintamoji palūkanų norma, kurią *Sparkasse Südholstein* nustato aptariamai paskolai.

53. Atrodo, kad šalis iš naujo derėjosi dėl palūkanų normos pagal naują banko pasiūlymą. Nepasiekus susitarimo, pradinės sutarties sąlygos neliko nepakitusios. Jos iš esmės pasikeitė. Konkrečiai kalbant, fiksuota palūkanų norma tapo kintamoji. Taigi, naujasis susitarimas buvo ne paprasta „operacija“, kurios elementams taikomas ankstesnis susitarimas, o naujas susitarimas dėl palūkanų normų, dėl kurio reikia iš naujo suderinti valių. Viena iš šalių ėmėsi iniciatyvos pradėti derybas ir buvo aptartos galimos palūkanų normos. Šalis galėjo susitarti dėl naujos fiksuotos palūkanų normos arba pereiti prie kintamosios palūkanų normos. Ši antroji galimybė buvo laikoma susitarimu tuo atveju, jeigu susitarti nepavyktų.

54. Priešingai, nei teigia *Sparkasse Südholstein* ir Vokietijos vyriausybė, tai, kad vėlesniu susitarimu dėl palūkanų normų nebuvo pakeisti kiti paskolos elementai, pavyzdžiui, pinigų suma ir trukmė, nereiškia, kad toks susitarimas buvo tik „operacija“, kuriai netaikomos Direktyvos 2002/65 išsamios nuostatos. Toks aiškinimas pernelyg apribotų direktyvos, kurią siekiama taikyti „bet kokiai su finansinėmis paslaugomis susijusiai sutarčiai“, taikymo sritį (2 straipsnio a punktas). Direktyvoje 2002/65 nenurodyta, jog tam, kad jos nuostatos būtų taikomos, susitarimu dėl pakeitimo turi būti pakeisti visi arba dauguma ankstesnės sutarties elementų. Kai pasibaigia susitarimo pagrindinio elemento, kuriam taikoma pradinė sutartis, galiojimas ir dėl jo deramasi iš naujo ir kai sudarius naują susitarimą (arba pritaikius nepavykus susitarti taikytinas nuostatas) taikomos naujos sąlygos, vartotojui turėtų būti suteikta visa informacija, reikalinga sutikimui duoti, kaip numatyta Direktyvoje 2002/65.

55. *Sparkasse Südholstein* ir Vokietijos vyriausybė taip pat tvirtina, kad sutartiniuose santykiuose pradinė paskolos sutartis ir vėlesni palūkanų normos pakeitimai turėtų būti laikomi viena sutartimi. *Sparkasse Südholstein* šiuo klausimu remiasi 2019 m. sausio 15 d. *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) nutartimi, kurioje šis teismas nurodė, kad „Unechte Abschnittsfinanzierung“³¹ atveju susitarimas dėl palūkanų normos yra ne atskira sutartis, o paskolos sutarties dalis. Todėl vartotojas turi teisę atsisakyti tik pradinės paskolos sutarties, o ne vėlesnių susitarimų dėl palūkanų normos.

56. Kaip suprantu, šis sprendimas grindžiamas tik nacionalinės teisės nuostatomis. Vis dėlto, kaip jau paaškiniau (45 punktas), Direktyva 2002/65 siekiama visiškai suderinti nacionalines nuostatas ir turi būti priimtas visoms valstybėms narėms bendras jos nuostatų išaiškinimas³². Todėl aplinkybė, kad tam tikroje nacionalinės teisės sistemoje vėliau sudarytas susitarimas dėl palūkanų normos laikomas pradinės paskolos sutarties dalimi, neturi įtakos Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punkte pateiktos sąvokos „nuotolinė sutartis“ ir sąvokos „operacijos“, kuriai direktyvos nuostatos netaikomos pagal jos

30 2017 m. birželio 15 d. Sprendimo *Kareda*, C-249/16, EU:C:2017:472, 41 punktas.

31 Pažodžiui galėtų būti verčiama kaip „neautentiškas mokėjimo grafiko suskaidymas“.

32 2019 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Romano*, C-143/18, EU:C:2019:701, 34 ir 55 punktai.

1 straipsnio 2 dalį, aiškinimui. Direktyvoje aiškiai nustatyta, kad jos nuostatos netaikomos tik tam tikroms „operacijoms“, o susitarimas dėl palūkanų normos, sudarytas pasibaigus pradiniam susitarimui dėl palūkanų normų, dėl mano nurodytų priežasčių³³ yra nauja „su finansinėmis paslaugomis susijusi sutartis“.

57. Taigi darau išvadą, kad sąvoka „su finansinėmis paslaugomis susijusi sutartis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punktą, turi būti aiškinama taip, kad ji apima vėlesnį susitarimą dėl palūkanų normos, kuriuo nepratęsiamas paskolos terminas ir nepakeičiama jos suma. Toks susitarimas nėra „operacija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2002/65 1 straipsnio 2 dalį, ir todėl jam taikomos šios direktyvos nuostatos.

Pirmasis klausimas

58. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmąjį klausimą užduoda iš esmės tam, kad išsiaiškintų, ar tuo atveju, kai bankas sudaro tam tikrų rūšių paskolos sutartis tik savo veiklai skirtose patalpose, tačiau kartais vėliau sudaro sutartis dėl paskolos sutarčių pakeitimo išimtinai nuotolinio ryšio priemonėmis, yra „paslaugų teikėjo organizuota nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistema“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punktą.

59. Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punkte pateikta sąvokos „nuotolinė sutartis“ apibrėžtis suformuluota atsižvelgiant į Direktyvos 97/7 2 straipsnio a punkte pateiktą apibrėžtį³⁴. Ją sudaro du pagrindiniai elementai. Pirmasis elementas susijęs su tuo, kad abi sutarties šalys – paslaugų teikėjas ir vartotojas – vienu metu fiziškai nedalyvauja rengiant ir sudarant nuotolines sutartis. Antrasis elementas susijęs su tuo, kad šie sandoriai vykdomi paslaugų teikėjo organizuojamoje nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistemoje, naudojant tik nuotolinio ryšio priemones³⁵.

60. Dėl pirmojo elemento svarbu pažymėti, kad sąvokos „nuotolinė sutartis“ apibrėžtyje tik reikalaujama sudarant sutartį išimtinai naudotis nuotolinio ryšio priemonėmis. Direktyvos 2002/65 2 straipsnio e punkte „nuotolinio ryšio priemonės“ apibrėžtos kaip „bet kokios priemonės, kurios, paslaugų teikėjui ir vartotojui vienu metu fiziškai nedalyvaujant, gali būti naudojamos toms šalims nuotoliniu būdu perkant arba parduodant paslaugą“. Ši apibrėžtis yra plati ir apima visas priemones, kurias naudodamos šalys bendrauja vienu metu fiziškai nebūdamos toje pačioje vietoje, kaip antai telefonus, elektroninį pašta, pašta, faksą ir pan. Visuose sutarčiai sudaryti būtinuose etapuose turi būti išimtinai naudojamos nuotolinio ryšio priemonės³⁶. Sutinku su doktrinoje išreikštu požiūriu, pagal kurį tai, kad iki sutarties sudarymo paslaugų teikėjas ir vartotojas buvo tiesiogiai susitikę *ne dėl* pasiūlymo, susitarimo dėl sutarties ir jos sudarymo, savaime neturėtų trukdyti vertinti sutarties kaip nuotolinės sutarties³⁷.

61. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad susitarimai dėl palūkanų normos, kuriais pakeistos pagrindinėje byloje nagrinėjamos pradinės sutartys, buvo sudaryti tik naudojant nuotolinio ryšio priemones. Atrodo, kad šios aplinkybės šalys neginčija.

33 Žr. šios išvados 47–53 punktus.

34 Žr. aiškinamąjį memorandumą, pridėtą prie iš dalies pakeisto direktyvos pasiūlymo.

35 Žr. Direktyvos 2002/65 15 ir 18 konstatuojamąsias dalis ir Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a ir e punktus. Taip pat pagal analogiją žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvados byloje *Handelsgesellschaft Heinrich Heine*, C-511/08, EU:C:2010:48, 27 punktą.

36 Šiuo klausimu žr. Direktyvos 2002/65 2 straipsnio e punktą. Taip pat žr. Yonge, W., „The distance marketing of consumer financial services directive“, *Journal of Financial Services Marketing*, vol. 8, 2003, p. 80.

37 Fisher, J., Bewsey, J., Waters, M., Ovey, E., *The Law of Investor Protection*, Sweet & Maxwell, London, 2nd ed., 2003, p. 247.

62. Ginčas kilo dėl to, ar *Sparkasse Südholstein* valdė „organizuotą nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistemą“. Ši sąvoka direktyvoje plačiau neapibrėžta. 18 konstatuojamojoje dalyje pateikiama tam tikra informacija – joje paaiškinta, kad šiuo reikalavimu siekiama į direktyvos taikymo sritį neįtraukti „vienkartinių paslaugų, nesusijusių su nuotolinėms sutartims sudaryti skirta prekybos sistema“³⁸.

63. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti būtinas faktines aplinkybes, susijusias su konkrečiu būdu, kuriuo *Sparkasse Südholstein* sudarė sutartis dėl palūkanų normos pakeitimo. Vis dėlto Teisingumo Teismas yra kompetentingas nurodyti, kaip aiškinti sąvoką „paslaugų teikėjo organizuota nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistema“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2002/65.

64. Iš paties 2 straipsnio a punkto teksto išplaukia, kad tokia sistema turi atitikti tam tikrus kriterijus. Pirma, ji turi būti „organizuota“. Tai reiškia, kad paslaugų teikėjas turi būti pasirengęs, kiek tai susiję su jo prekybos sistema, įskaitant personalą ir išteklius, sudaryti sutartis vienu metu fiziškai nedalyvaujant paslaugų teikėjui ir vartotojui. Antra, ji turi būti „valdoma“ paslaugų teikėjo. Būtent paslaugų teikėjas nustato sistemą, skirtą pasiūlyti vartotojui sudaryti nuotolines sutartis. Trečia, kiek tai susiję su atitinkama sutartimi, ši sistema turi būti naudojama „išimtinai“ „iki tos sutarties sudarymo ir ją sudarant“. Todėl ji turi apimti visus Direktyvoje 2002/65 numatytus sutarties sudarymo etapus, o būtent pasiūlymą, susitarimą ir patį sutarties sudarymą. Ketvirta, ji neturi būti „vienkartinė“. Finansinių paslaugų sutarties sudarymas vienu metu fiziškai nedalyvaujant šalims neturėtų vykti „išimties tvarka“, „retai“ arba „neįprastai“. Veikiau tai turi būti palyginti įprasta galimybė arba pasirinkimas sudarant sutartis. 18 konstatuojamojoje dalyje šis ketvirtasis kriterijus siejamas su pirmuoju šiame punkte nurodytu kriterijumi, t. y. su „organizuotos sistemos“, susijusios su prekybos sistema, personalu ir ištekliais, buvimu. Sunku įsivaizduoti, kad ėmėsis kurti sistemą, leidžiančią sudaryti nuotolines sutartis, paslaugų teikėjas ją naudos tik kaip „vienkartinę“.

65. Mano manymu, jeigu sistema sukurta taip, kad viską galima atlikti nuotoliniu būdu, tai yra organizuota nuotolinio paslaugų teikimo sistema³⁹. Būtų neteisinga reikalauti, kad nuotolinės sutartys būtų sudaromos „dažnai“ arba „sistemiškai“, arba kad toks sudarymas būtų įprastas daugelio paslaugų teikėjo sudaromų sutarčių arba daugelio tam tikrų rūšių jo sudaromų sutarčių atveju. Toks aiškinimas prieštarauja Direktyvos 2002/65 tekstui, kuriame kalbama ne apie tam tikrą „dažnumą“, o apie elgesį, kuris nėra „vienkartinis“. Jis taip pat prieštarautų direktyvos apsauginiam tikslui, nes apribotų jos taikymo sritį labiau nei aiškiai numatyta jos tekste. Dėl tų pačių priežasčių atmetu *Sparkasse Südholstein* argumentą, kad paslaugų teikėjas turėtų „sudaryti išpūdį“, pavyzdžiui, savo interneto svetainėje, kad jis turi bendrą nuotolinės prekybos sistemą. Vokietijos vyriausybės siūlomas kriterijus, kad turėtų būti paslaugų teikėjo „strateginis sprendimas“ sukurti nuotolinių sutarčių sudarymo sistemą, man taip pat atrodo nereikšmingas. Direktyvoje 2002/65 kalbama ne apie subjektyvų paslaugų teikėjo požiūrį, o apie objektyvią tikrovę: ar paslaugų teikėjas iš tiesų valdo „organizuotą nuotolinio paslaugų teikimo sistemą“?

66. Būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti faktines aplinkybes pagal šiuos kriterijus ir nustatyti, ar šioje byloje nagrinėjamu atveju buvo „organizuota nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistema“. Atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktą informaciją, *Sparkasse Südholstein* turėjo reikiamų darbuotojų ir išteklių, kad galėtų nuolat su esamais klientais nuotoliniu būdu sudarinėti susitarimus dėl pakeitimo ir papildymo. Kaip per posėdį paaiškino pats *Sparkasse Südholstein*, kai klientas nėra įsikūręs netoli banko, jam patogiau sudaryti nuotolinę sutartį. Tai reiškia, kad vėlesnius susitarimus dėl palūkanų

³⁸ Taip pat žr. prie iš dalies pakeisto direktyvos pasiūlymo pridėtą aiškinamąjį memorandumą.

³⁹ Šiuo klausimu taip pat žr. Van Huffel, M., „La Directive 2002/65/CE du 23 septembre 2002 concernant la commercialisation à distance des services financiers auprès des consommateurs“, *Euredia*, vol. 3, 2003, p. 363.

normos galima sudaryti nuotoliniu būdu kiekvieną kartą, kai numatoma sudaryti tokio pobūdžio susitarimą. Ar taip iš tiesų atsitinka, gali priklausyti nuo praktinių aplinkybių. Todėl, mano manymu, tikėtina, kad *Sparkasse Südholstein* valdo organizuotą paslaugų teikimo sistemą, skirtą vėlesniems susitarimams dėl palūkanų normos sudaryti.

67. Tai, kad *Sparkasse Südholstein* tam tikras paskolos sutartis sudaro tik savo veiklai skirtose patalpose arba kad pradinės paskolos sutartys su KH buvo sudarytos abiem šalims vienu metu fiziškai dalyvaujant, šios išvados nekeičia. Direktyvoje 2002/65 nereikalaujama, kad, kai paslaugų teikėją ir vartotoją sieja bendri komerciniai santykiai, visi šie santykiai būtų tvarkomi nuotoliniu būdu. Jeigu yra atskirų „sutarčių“ seka, kaip antai pradinės paskolos sutartys ir vėlesni susitarimai dėl palūkanų normos šioje byloje aptariamam atveju, iš 2 straipsnio a punkto formuluotės (pagal kurią paslaugų teikėjas turi išimtinai naudotis nuotolinio ryšio priemonėmis „tos sutarties tikslais“ (išskirta mano)) aiškiai išplaukia, jog tam, kad būtų taikomos Direktyvos 2002/65 nuostatos, „nuotoliniu“ būdu turi būti sudaryta *konkrečiai aptariama sutartis*.

68. Darau išvadą, kad „paslaugų teikėjo organizuota nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistema“, kaip taip suprantama pagal Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punktą, yra tuo atveju, kai paslaugų teikėjas, siekdamas sudaryti vėlesnį susitarimą dėl palūkanų normos, išimtinai naudojami nuotolinio ryšio priemonėmis, kai tokios priemonės naudojamos išimtinai, o ne kaip vienkartinės, ir patenka į šio paslaugų teikėjo nustatytą prekybos sistemos, įskaitant personalą ir išteklius, struktūrą, leidžiančią jam sudaryti sutartis šalims vienu metu fiziškai nebūnant toje pačioje vietoje. Nacionalinis teismas, kuris vienintelis vertina faktines aplinkybes, turi nustatyti, ar tokios aplinkybės konkrečiu atveju yra susiklosčiusios.

Išvada

69. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Landgericht Kiel* (Kylio apygardos teismas, Vokietija) pateiktus klausimus:

- Sąvoka „su finansinėmis paslaugomis susijusi sutartis“, kaip tai suprantama pagal 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/65 dėl nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 90/619/EEB ir Direktyvas 97/7/EB ir 98/27/EB 2 straipsnio a punktą, turi būti aiškinama taip, kad ji apima vėlesnį susitarimą dėl palūkanų normos, kuriuo nepratęsiamas paskolos terminas ir nekeičiamas jos dydis. Toks susitarimas nėra „operacija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2002/65 1 straipsnio 2 dalį, todėl jam taikomos šios direktyvos nuostatos.
- „Paslaugų teikėjo organizuota nuotolinės prekybos ar paslaugų teikimo sistema“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2002/65 2 straipsnio a punktą, yra tuo atveju, kai paslaugų teikėjas, siekdamas sudaryti vėlesnį susitarimą dėl palūkanų normos, išimtinai naudojami nuotolinio ryšio priemonėmis, kai tokios priemonės naudojamos išimtinai, o ne kaip vienkartinės, ir patenka į šio paslaugų teikėjo nustatytą prekybos sistemos, įskaitant personalą ir išteklius, struktūrą, leidžiančią jam sudaryti sutartis šalims vienu metu fiziškai nebūnant toje pačioje vietoje. Nacionalinis teismas, kuris vienintelis vertina faktines aplinkybes, turi nustatyti, ar tokios aplinkybės yra susiklosčiusios konkrečiu atveju.